

કૉમેન્ટ્રી બૉક્સના ડૉન બ્રેડમેન કિશોર ભીમાણી / ક્રિકેટ કૉમેન્ટેટર

‘કૉમેન્ટરી’ કરવી છે? ક્રિકેટ વિશે કંઈ જાણે છે?’

બંદાય એ બન્ને પ્રશ્નના ઉત્તરમાં હા પાડી દીધી અને હું કૉમેન્ટેટર બની ગયો.

છેલ્લા લગભગ સાત દાયકાથી કોલકાતા જેમની કર્મભૂમિ રહી છે એ આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિપ્રાપ્ત ક્રિકેટ કૉમેન્ટેટર અને સમીક્ષક કિશોર ભીમાણી ‘ચિત્રલેખા’ને કહે છે.

આ વાત એ સમયની છે જ્યારે ટીવીનાં દૂર દૂર સુધી કોઈ એંધાણ દેખાતાં નહોતાં. કૉમેન્ટરી સાંભળવા ક્રિકેટપ્રેમીઓ ટ્રાન્ઝિસ્ટર સતત કાન સાથે ચૉટાડીને રાખતા. ત્યારે રેડિયો પર એક ઘેઘૂર અવાજ ગુંજી ઊઠે અને શ્રોતાઓની આંખ સમક્ષ ‘ઈડન ગાર્ડન્સ’નો માહોલ ખડો થઈ જાય. કિશોર ભીમાણીના ચિર-પરિચિત સ્વરમાં ગુંજતી કૉમેન્ટરી ક્રિકેટ જેટલી જ ઉત્તેજના જગાડતી. કાળક્રમે રેડિયોની જગ્યા ટીવીએ લીધી, પણ કિશોર ભીમાણીના અવાજનો જાદુ અકબંધ રહ્યો. એમનું અંગ્રેજી ભાષા પરનું

પ્રભુત્વ શ્રોતાઓને મુગ્ધ કરી દેતું.

આજે કિશોર ભીમાણી કૉમેન્ટરી સાથે સક્રિય રીતે જોડાયેલા નથી, પણ અત્યાર સુધી ક્રિકેટ પર બાર અંગ્રેજી પુસ્તક લખી ચૂક્યા છે (વત્તા બે અંગ્રેજી નવલકથા). મજાની વાત એ છે કે મૂળ માંડવીના આ કચ્છી માડુંએ સ્વપ્નેય ક્રિકેટ કૉમેન્ટેટર બનવાનું વિચાર્યું નહોતું. એક દિવસ નિયતિએ ગૂાલી બૉલ ફેંક્યો અને...

૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૪૪ના રોજ મુંબઈમાં જન્મેલા કિશોર ભીમાણી મુંબઈની ‘માધવદાસ અમરશી સ્કૂલ’માં ભણ્યા. ૧૯૫૧ની સાલથી એમણે સંજોગવશાત્ કોલકાતા (ત્યારે કલકત્તા) સ્થાયી થવું પડ્યું. પછી તો ક્રમશઃ ‘લંડન સ્કૂલ ઓફ ઈકોનોમિક્સ’થી પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશન કર્યું.

પિતા મનુભાઈ ભીમાણી બ્રાસ ફિટિંગ્સના સફળ બિઝનેસમેન અને કોલકાતા તેમ જ મુંબઈમાં એમની ઓફિસ ને ફેંકટરી. કિશોરભાઈ જ્યેષ્ઠ પુત્ર, જ્યારે વચેટ પુત્ર હરીશભાઈ ભીમાણી (‘મહાભારત’ સિરિયલના ‘મૈં સમય

હૂં’ ફેમ) મુંબઈ રહે છે અને સૌથી નાના રાજેશ ભીમાણી અમેરિકામાં બિઝનેસ કરે છે.

સામાન્ય રીતે એક ગુજરાતીમાં જોવા મળે એવો બિઝનેસ તરફ જુકાવ કિશોરભાઈમાં લગીરે નહોતો. એમને તો કંઈ જુદું જ કરવું હતું. ૧૯૬૬માં એ કોલકાતાના પ્રતિષ્ઠિત અખબાર ‘ધ સ્ટેટ્સમેન’ સાથે જોડાયા. એ દિવસોમાં કહેવાતું કે શુદ્ધ અંગ્રેજી શીખવું હોય તો અંગ્રેજી દૈનિક ‘ધ સ્ટેટ્સમેન’ વાંચવું. ગુજરાતી શાળામાં ભણેલા કિશોરભાઈએ જાતમહેનતે એમનું અંગ્રેજી સુધાર્યું ને ‘ધ સ્ટેટ્સમેન’ના સ્તર સુધી પહોંચ્યા.

૧૯૭૧નું વર્ષ હતું. ચાર મહિના પછી બાંગ્લાદેશનો જન્મ થવાનો હતો. ‘ઓલ ઈન્ડિયા રેડિયો’ના

સ્ટેશન ડિરેક્ટર દિલીપ સેનગુપ્તાએ કિશોરભાઈનો ભારેખમ અવાજ સાંભળેલો. એ અસ્સામાં ‘રણજી ટ્રોફી’ની ફાઈનલ મેંચ વખતે કૉમેન્ટેટર માંદા પડ્યા અને દિલીપ‘દાએ કિશોરભાઈને પૂછ્યું: ‘કૉમેન્ટરી કરવી છે? ક્રિકેટ વિશે કંઈ જાણે છે?’ અને કિશોરભાઈએ આત્મવિશ્વાસ સાથે એ ચેલેન્જ સ્વીકારી લીધી.

કિશોર ભીમાણીએ ત્રીસ વર્ષમાં દક્ષિણ આફ્રિકા, ઈંગ્લેન્ડ, પાકિસ્તાન, શારજાહ સહિત ૩૮થી વધુ વિદેશયાત્રા કરી. સાઉથ આફ્રિકાના નેલ્સન મંડેલાએ પણ એક દિવસ કૉમેન્ટરી બૉક્સમાં આવીને એમને બિરદાવ્યા હતા અને પોતાના સોવેટાસ્થિત ઘરે પણ લઈ ગયા હતા.

એ સમયે કિશોરભાઈ કારકિર્દીની ટોચ પર હતા. પટૌડી, સુનીલ ગાવસકર, જયસિંહા, દિલીપ દોશી, સુરેશ સરૈયા, આનંદ સેતલવાડ, વગેરે એમના મિત્રો હતા.

અંગ્રેજી ભાષા પર જબરદસ્ત કમાન્ડ હોવા છતાંય કિશોરભાઈ એમની માતૃભાષાને ભૂલ્યા નથી. ‘ગુજરાતીને મેં હંમેશાં મારી ફર્સ્ટ લેન્ગ્વેજ રાખી છે. નાનપણથી જ ગુજરાતી બાળસાહિત્ય વાંચવાનો જબરો શોખ...’ આજે પણ ઉમાશંકર જોશી જેવા દિગ્ગજ કવિઓની કવિતા કિશોરભાઈ કડકડાટ બોલી શકે છે!

એમનાં બંગાળી પત્ની રીટાએ અમેરિકાની યુનિવર્સિટીથી માસ્ટર્સ ડિગ્રી મેળવી છે. ‘એ દિવસોમાં અમે પહેલાં ગુજરાતી-બંગાળી યુગલ હતાં. અમે જ બંગાળી અને ગુજરાતી વચ્ચે લમનનો ટ્રેન્ડ શરૂ કર્યો...’ કિશોરભાઈ પોરસાઈને કહે છે.

થોડાં વર્ષથી કિશોરભાઈએ કૉમેન્ટરી ક્ષેત્રે જાણે સંન્યાસ લીધો, છતાંય ક્રિકેટ સાથેના સંબંધમાં ઊંની આંચ નથી આવી. આજે પણ અનેક અંગ્રેજી-બંગાળી ચેનલોની ચર્ચામાં પેનલિસ્ટ તરીકે ભાગ લે છે. એમના પુત્ર ગૌતમની વાત આવે ત્યારે ‘મોરનાં ઈંડાં...’વાળી કહેવત દોહરાવવી પડે, કારણ કે પિતાના નકશોકદમ પર ચાલતો પુત્ર ગૌતમ ભીમાણી પણ આજે ફુલટાઈમ કૉમેન્ટેટર બની ચૂક્યો છે.